Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Capella de Santa Àgata

Gaià

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Turó de Santa Àgata, al sector central del terme de Gaià
Emplaçament	Ctra. a Prats de Ll (BV-4401), al km. 5 camí que surt del raval de Gaià (indicat), uns 700 m a N i W
Alçada:	524

Coordenades:

Latitud:	41.9189
Longitud:	1.91958
UTM Est (X):	410408
UTM Nord (Y):	4641336

Classificació

Número de fitxa	08090 - 58
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Contemporani Popular
Segle	XIX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Número inventari	CC.AA. 1497
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Difícil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Gaià
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dt., 05/06/2018 - 02:00

Descripció

Petita capella de construcció moderna (probablement del segle XIX) emplaçada al punt més alt del turó actualment anomenat de Santa Àgata, on també hi ha les restes del castell de Gaià. Precisament els enderrocs del castell han format un túmul de contorns arrodonits sobre el qual està edificada la capella. És una capella de planta rectangular sense absis. El portal d'entrada, encarat al sud-est, és format per una arc rebaixat emmarcat amb pedra picada. Al seu damunt té un petit campanar d'espadanya sota el qual hi ha una pedra amb el relleu d'un escut dels Carmelites i el monograma de Maria. Al seu voltant hi ha gravada la inscripció "Recons 1983. Santa Àgata". Els murs de la construcció són de maçoneria, a pedra vista, i el de la part posterior té una petita finestra monolítica. A l'interior, a un costat de l'altar presideix el petit temple una imatge moderna de Santa Àgata, feta de terracota.
Molt a prop, en un marge uns 20 m al sud de la capella, hi ha un tenant d'altar encastat entre els restes de la muralla del castell. Per la seva tipologia, podria ser dels segles X-XII. Devia procedir d'alguna capella antiga del lloc, ben probablement vinculada al castell, de la qual se n'ha perdut el rastre. Santa Àgata és un dels indrets emblemàtics de Gaià i, des de fa uns anys, s'hi celebra un aplec anual. Actualment l'entorn de la capella s'ha condicionat amb unes escales i, a l'esplanada adjacent, s'hi han col·locat unes pedres a manera de bancs.

Observacions:

Imatge de Santa Àgata, inscripció: Santa Agata + Gaià. Màrtir de Catània, Sicília, segle III. Firmat: WA

Història

Aquesta capella es troba erigida al lloc hi havia hagut el castell de Gaià i un anterior poblat ibèric. El tenant d'altar dels segles X-XII indicaria que en algun punt del turó ja hi havia hagut una capella més antiga, ben probablement vinculada al castell i de la qual se n'ha perdut el rastre. No coneixem notícies documentals de la capella moderna que, per la seva tipologia constructiva, podria deduir-se que fou construïda al segle XIX. Era situada dins la propietat del mas Noguera, el qual va heretar els drets del castell de Gaià.
Segons la memòria popular, l'emplaçament de la capella i la dedicació a Santa Àgata obeïen al fet que aquesta santa era la patrona de les dones, incloses les bruixes, i també era advocada contra les pedregades i calamitats naturals. Segons la creença popular, la santa tenia controlades les bruixes i no permetia que provoquessin malvestats. Així, des d'aquest emplaçament dominant la capella exercia una mena d'escut protector envers el territori de l'entorn i venia a ser com un complement del comunidor que hi havia al costat de l'església parroquial (TORRES; FONT, 2016: 263). De fet, per la col·locació del tenant d'altar en un punt estratègic al vessant sud del turó, sembla que es podria haver utilitzat en rituals de benedicció del terme o en exorcismes.
Ja al segle XX, després d'un temps que la capella quedés abandonada, la propietària Teresa Miralda Domingo i el seu cunyat i administrador en van promoure i finançar la restauració l'any 1983. Hi van intervenir veïns i grups d'escoltes de Barcelona i Navàs, i el paleta que va dirigir les obres fou Josep Matamala. El 1986 es va beneir la capella i la nova imatge de santa Àgata. Josep Matamala Bruch va esculpir la llinda que hi ha sobre la porta, amb l'any de la inauguració. Llavors es va iniciar el costum de fer-hi un aplec anual, per la festa de la santa, el febrer. S'hi diu missa, es canten els goigs (una composició moderna, del mateix 1986) i s'ofereix un refrigeri. Anys més tard la capella fou cedida a l'Ajuntament amb el compromís de mantenir l'aplec.

Bibliografia

BADIA, Josep M; TORRES, Jordi; FONT, Montse, LLUCH, Miquel M. i altres (2016). "Arquitectura", "Relacions socials i festes", "Màgia i bruixeria. Llegendes i contes", "Gaià anys enrere (1965-1985)", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 171-172, 231, 263-265, 320-321.